

Crítica

Un segle italià

JOAN TRIADÚ

POESIA

De Leopardi a Ungaretti. Un segle de poesia italiana. A cura de Gabriella Gavagnin. Edicions Proa. Barcelona, 2001.

Aquells aires de llibertat i de reivindicació nacional que venien d'Itàlia foren molt apreciats per alguns homes i alguns sectors (Guimerà, "la Jove Catalunya") de la nostra Renaixença. Paraules com *Risorgimento* i *Giovane Italia*, portades com ensenyes per protagonistes mateixos del moviment que havia de portar al retrobament d'un gran país, prenién entre nosaltres el sentit de mots d'ordre que donaven conformitat, amb l'exemple, als motius d'esperança. Potser cal recordar-ho –malgrat que sigui prou sabut i en diversos aspectes historiat amb detall– en aparèixer aquesta obra, "una antologia de traduccions d'època" de poesia italiana, com l'anomena l'autora; una època que abasta en realitat una mica més de mig segle (des de la referència més reculada, però aïllada, del 1877, fins al 1935), però gairebé reduïda o més aviat centrada, per la qualitat i per la intencionalitat, des de l'eclosió del Noucentisme fins a la guerra del 1936. "Les experiències posteriors –explica l'autora–, marcades per l'emergència de la guerra abans i per la clandestinitat i la censura durant la postguerra i el franquisme després, han quedat fora, en canvi, del nostre panorama en tant que formen part d'un context radicalment diferent i substancialment distorsionat pel que fa a la relació entre el traductor i el públic".

Cal atribuir, doncs, a l'adopció d'aquest criteri que, naturalment, no hi apareguin les traduccions de poesia italiana contemporània que s'han publicat de la guerra ençà, com per exemple l'antologia de Narcís Comadira

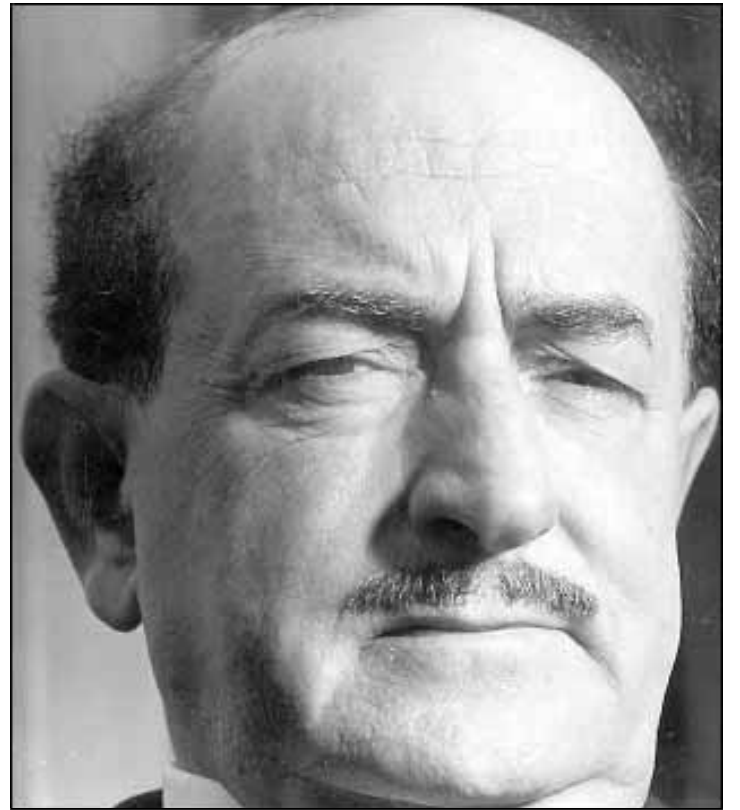

El poeta italià Giuseppe Ungaretti va morir a Milà el 1970

Cinc poetes italians, de Tomàs Garcés, l'Ungaretti (*Sentiment del temps*), de Lluís Calderer, versions de Quasimodo i de Pavese, etcètera. L'antologia és important, doncs (i abasta un segle), per a la història de la poesia italiana, de la qual, sortosament, proporciona, en bones edicions, escollides amb cura, els textos originals, encarats amb les versions catalanes. El treball, ben notable, s'emmarca en un projecte de recerca més ampli, del qual aquesta obra és la part descrita exactament pel títol del pròleg: *Poesia italiana i traduccions catalanes des de la Renaixença a la Guerra Civil*. L'autora ha hagut de procedir a una selecció de les traduccions mirant que tinguessin, com diu, "la màxima representati-

vitat, tant històrica i cultural com filològica i literària". Destaca els noms de personalitats de gran prestigi, com ara Carner, Riba, Salvà, Alcover, López-Picó i Garcés fins a gairebé una trentena d'escriptors. En aquest punt, des d'aquest marge de la poesia catalana, l'antologia posa en relleu el paper dels mallorquins propiciant l'aproximació a la poesia italiana, des de Leopardi i Carducci fins a Pascoli, excel·lentment traduït per Maria Antònia Salvà, a la qual Carner, atent a la relació amb la poetessa mallorquina, va encoratjar amb la seva admiració. Mallorca sempre ha tingut per als *continentals* alguna cosa de pont amb Itàlia.

Però potser la consideració més rellevant i fins i tot curiosa que suscita el treball de Gabriella Cavagnin és que amb les versions catalanes seleccionades s'hagi pogut fer una antologia històrica acceptable de la poesia italiana moderna; i fins a un cert punt contemporània, des de Leopardi fins als poetes que figu-

Salvatore Quasimodo va rebre el premi Nobel el 1959

Heus aquí una lectura molt rica i molt bella, en paral·lel, de poesia comparada, italiana i catalana

ren a la darrera part del llibre sota l'epígraf de *La nova poesia dels anys vint i trenta*, malgrat algunes absències que, com assenyalava l'autora, són menys importants del que seria d'esperar; entre elles dues de ben sensibles, les de Montale i Vincenzo Cardarelli. Aquest darrer em porta, per cert, al record de Salvador Espriu, el qual fins i tot se'n sabia algun sonet de memòria i el recitava, fil per randa, si s'esqueia de visitar-lo un poeta o un entrevistador italià. Així, doncs, les traduccions catalanes han permès a l'autora d'*omplir* amb prou representativitat cada un dels períodes històrics, segons la fórmula comunament acceptada, amb què ha articulat l'antologia: el romanticisme, amb Leopardi, ben representat en qualitat i en quantitat, i Manzoni; després ve Carducci tot sol, amb versions que van de Joan Alcover a Carner, passant pels modernistes i per Miquel Ferrà. Tot seguit, Pascoli presideix l'apartat de simbolisme i decadentisme, amb l'inevita-

ble D'Annunzio. Després d'unes mostres interessants de poesia dialectal, passem a crepuscularisme i avantguarda, amb deu poetes antolוגiats, les versions dels quals es reparteixen Alexandre Plana i Tomàs Garcés, més una versió d'Esclasans. Hi ha, finalment, l'esmentada poesia dels anys vint i trenta. També Tomàs Garcés hi té molt a dir, amb sis versions seves dels quatre poetes representats: Ungaretti, Saba, Pavolini i Capasso. D'aquest darrer, hi ha dos poemes traduïts per J.V. Foix, que són probablement les úniques versions de l'italià publicades pel poeta, mentre que de López-Picó hi ha la versió d'un poema de Saba.

Heus aquí una lectura molt rica i molt bella, en paral·lel, de poesia comparada, que fa dues històries que es complementen, de cara a cara, com en l'arc mediterrani que comparteixen. I heus aquí també, a part l'admiració per l'autora, un motiu oportú per a l'homenatge a Tomàs Garcés en el record, aquests anys del seu centenari.

El treball de Gabriella Cavagnin, ben notable, s'emmarca en un projecte de recerca més ampli